

Σεμινάριο Ιταλικής Ιστορίας και Ιστοριογραφίας (Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, ΕΚΠΑ, Εργαστήριο Ιταλικής Ιστορίας και Ιστοριογραφίας)

Εξεγέρσεις και αντιστάσεις χωρικών: νέες ερμηνείες από την πρόσφατη μεσαιωνική ιστοριογραφία - Αλίκη Βαξεβάνογλου, δρ. κοινωνικής ιστορίας, Κύρια ερευνήτρια ΚΕΕΚ, Ακαδημίας Αθηνών.

Περίληψη

Στα τέλη του Μεσαίωνα όλη η Ευρώπη συγκλονίστηκε από σημαντικές αγροτικές εξεγέρσεις. Όμως κατά κανόνα η κλασική ιστοριογραφία υποτίμησε συστηματικά το φαινόμενο και οι αγροτικές εξεγέρσεις εμφανίζονταν ως μια παρορμητική, βίαιη και εν πολλοίς αναίτια αντίδραση αγροίκων, ένα αιματηρό, ακατανόητο και δίχως συνέχεια επεισόδιο. Αυτό το πανίσχυρο στερεότυπο αμφισβητήθηκε σταδιακά τα 20–25 τελευταία χρόνια και πλέον έχουν εμφανιστεί νέες ερμηνείες των αγροτικών εξεγέρσεων, αλλά και του πεδίου της πολιτικής στα τέλη του Μεσαίωνα.

Η ανανέωση της θεματικής «αγροτική εξέγερση στα τέλη του Μεσαίωνα» βρίσκεται ακόμα σε αρχικό στάδιο. Βασικές προϋποθέσεις υπήρξαν οι ιδεολογικές, ερευνητικές και μεθοδολογικές «μετατοπίσεις»: αφενός προς μια επανεκτίμηση της κοινωνικής ομάδας των αγροτών –η συντριπτική πλειονότητα του μεσαιωνικού πληθυσμού– και αφετέρου προς μια καινούρια ερμηνεία του «πεδίου της πολιτικής» τον Μεσαίωνα και των αντίστοιχων τρόπων άσκησης της.

Ασφαλώς οι πρόδρομοι και οι εμπνευστές αυτών των «μετατοπίσεων» είναι πολλοί και θα αναφερθούμε συνοπτικά σε μερικούς από αυτούς. Πιο συστηματικά θα αναφερθούμε στον Samuel Cohn και το έργο του, *Creating the Florentine State. Peasants and Rebellion, 1348–1534*, που ανανέωσε ριζικά τη θεματική της εξέγερσης τον Μεσαίωνα αλλά και στη Γαλλική σχολή ιστορικής ανθρωπολογίας, με βασικό της εκπρόσωπο στην προκειμένη περίπτωση, την Claude Gauvard και το έργο της γύρω από την άσκηση βίας τον Μεσαίωνα, την κεντρική σημασία της έννοιας της τιμής (*honneur, honor*) και της υπόληψης (*fama*) καθώς και τους ποικίλους τρόπους επίλυσης διενέξεων και συγκρούσεων τον Μεσαίωνα.

Τα θέματα του σεμιναρίου επικεντρώνονται συνεπώς:

- στην κλασική ιστοριογραφία και το πανίσχυρο **στερεότυπο** των αγροτικών εξεγέρσεων: βασικά χαρακτηριστικά και αιτίες.
- σε **προδρόμους** των νέων ερμηνειών
- στις νέες ερμηνείες για τις αγροτικές εξεγέρσεις που διεύρυναν και ανανέωσαν το πεδίο: μέσω διαφορετικών πηγών (**Samuel Cohn**) και, κυρίως, μέσω της σύνδεσης της εξέγερσης με φαινόμενα μακράς διάρκειας (**ιστορική ανθρωπολογία**). Τα συγκεκριμένα ιστοριογραφικά παραδείγματα επικεντρώνονται στη Γαλλία και την Ιταλία: η εξέγερση των Γάλλων Ζακ (Jacques) το 1358, εκείνες των αγροτών στα περίχωρα της Φλωρεντίας (τέλη 14ου–αρχές 15ου αιώνα) όπως επίσης και άλλες μορφές αντίδρασης και αντίστασης χωρικών στα τέλη του Μεσαίωνα.

Υλικό εργαστηρίου:

Για μια γενική εικόνα του ύφους και του ήθους των χρονικογράφων: ο Ζαν Φρουασάρ (Jean Froissart) και το στερεότυπο των αγροτικών εξεγέρσεων (απόσπασμα μεταφρασμένο στα ελληνικά για την εξέγερση των Ζακ από τα *Χρονικά* του Ζαν Φρουασάρ και λίγοι σχολιασμοί βλ. συνημμένο PDF).